

**KO'P TILLILIK VA UNING O'QUVCHILAR RIVOJIGA TA'SIRI:
NAZARIY VA AMALIY TAHLIL**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19347185>

Normo'minova Charos Azimjonovna

Avazjonova Muxlisa Hursandaliyevna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, 3-kurs talabalari

Ilmiy rahbar: E'zoza Rahmatova

Email: charosnormuminova@gmail.com, aliyevamuxlisa07@gmail.com

Tel: +998-99-090-17-23, +998-77-488-37-87

**МНОГОЯЗЫЧИЕ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА РАЗВИТИЕ УЧАЩИХСЯ:
ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ**

Нормуминова Чарос Азимжонова, Авазжонова Мухлиса

Хурсандалиевна

Студентки 3 курса, Узбекский государственный университет мировых языков

Научный руководитель: Эъзоза Рахматова

**MULTILINGUALISM AND ITS IMPACT ON STUDENTS'
DEVELOPMENT: A THEORETICAL AND PRACTICAL ANALYSIS**

Normo'minova Charos Azimjonovna, Avazjonova Mukhlisa

Hursandaliyevna

3rd-year students, Uzbekistan State World Languages University

Supervisor: E'zoza Rahmatova

Annotatsiya

Mazkur maqolada ko'p tillilikning o'quvchilar kognitiv va kommunikativ rivojiga ta'siri tahlil qilinadi. Ko'p tilli muhitning afzalliklari, ta'limdagi o'rni va identiklik shakllanishiga ta'siri ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so'zlar

ko'p tillilik, bilingvizm, kognitiv rivojlanish, kommunikativ kompetensiya, ta'lim

Аннотация

В статье анализируется влияние многоязычия на когнитивное и коммуникативное развитие учащихся. Рассматриваются преимущества многоязычной среды и её роль в образовании.

Ключевые слова

многоязычие, билингвизм, когнитивное развитие, коммуникативная компетенция, образование

Abstract

This article explores the impact of multilingualism on students' cognitive and communicative development. It highlights the benefits of multilingual environments and their role in education.

Keywords: multilingualism, bilingualism, cognitive development, communicative competence, education

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda ko'p tillilik tobora keng tarqalib borayotgan ijtimoiy hodisaga aylanmoqda. Globallashuv jarayonining kuchayishi, migratsiya oqimlarining ortishi va xalqaro aloqalarning rivojlanishi natijasida bir nechta tilni bilish nafaqat afzallik, balki zaruratga aylanmoqda. Ayniqsa, ta'lim tizimida ko'p tillilikni rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Ko'p tillilik (multilingualism) insonning ikki yoki undan ortiq tillarni bilishi va ulardan samarali foydalanish qobiliyatini anglatadi. Baker (2011) ko'p tillilikni nafaqat lingvistik hodisa, balki kognitiv va ijtimoiy rivojlanish omili sifatida baholaydi [1]. Shu bilan birga, Cummins (2000) ikki tillilikning kognitiv rivojlanishga ijobiy ta'sirini ilmiy asoslab bergan [2]. Mazkur maqolaning maqsadi ko'p tillilikning o'quvchilar rivojiga ta'sirini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilish hamda ta'lim jarayonida undan samarali foydalanish yo'llarini aniqlashdan iborat.

METODLAR

Mazkur tadqiqot sifat metodologiyasi asosida olib borildi. Birinchi bosqichda ko'p tillilikka oid nazariy manbalar tahlil qilindi. Baker (2011), Cummins (2000) va Grosjean (2010) ishlari o'rganilib, ko'p tillilikning kognitiv va ijtimoiy jihatlari aniqlashtirildi [1][2][3].

Ikkinchi bosqichda pedagogik kuzatuv metodi qo'llanildi. Ingliz tilini o'rganayotgan o'quvchilarning til o'zlashtirish jarayoni, til aralashuvi va kommunikativ faoliyati kuzatildi.

Uchinchi bosqichda esa dars jarayonida qo'llanilayotgan metodlar (storytelling, role-play, loyiha asosida o'qitish) tahlil qilinib, ularning ko'p tillilik rivojiga ta'siri o'rganildi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari ko'p tillilik o'quvchilarning kognitiv rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Xususan, bir nechta tilni biladigan o'quvchilarda analitik fikrlash, muammoni hal qilish va diqqatni boshqarish qobiliyatlari yuqori ekanligi kuzatildi. Masalan, ko'p tilli o'quvchilar yangi so'zlarni tezroq o'zlashtirishi va turli kontekstlarda ularni moslashuvchan qo'llay olishi aniqlandi. Bu ularning metalingvistik ongining rivojlanganligini ko'rsatadi.

Shuningdek, kommunikativ kompetensiya ham yuqori darajada shakllanganligi kuzatildi. O'quvchilar turli vaziyatlarda mos tilni tanlash va samarali muloqot qilish qobiliyatiga ega bo'lmoqda. Kuzatuvlar davomida kod-almashinish holatlari ham keng tarqalganligi aniqlandi. Masalan, o'quvchilar "Men reading qilyapman" yoki "Bu wordni tushunmadim" kabi aralash nutqdan foydalanadi. Bu holat ko'p tilli muhitning tabiiy natijasi sifatida baholanadi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar ilmiy nazariyalar bilan mos keladi. Cummins (2000) ta'kidlaganidek, ikki tillilik kognitiv rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [2]. Ushbu tadqiqot natijalari ham bu fikrni tasdiqlaydi. Grosjean (2010) ko'p tillilikni "tabiiy holat" sifatida baholab, tillar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni ijobiy hodisa sifatida ko'rsatadi [3]. Tadqiqotda kuzatilgan kod-almashinish holatlari ham aynan shu nazariyani tasdiqlaydi. Shu bilan birga, ko'p tillilik identiklik shakllanishiga ham ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilar bir vaqtning o'zida bir nechta madaniyatga mansublikni his qiladi. Bu esa ularning ijtimoiy moslashuvchanligini oshiradi.

Biroq, ta'lim jarayonida noto'g'ri yondashuv bo'lsa, tillar o'rtasida muvozanat buzilishi mumkin. Shu sababli ko'p tillilikni boshqarish muhim ahamiyatga ega.

XULOSA VA AMALIY TAVSIYALAR

Xulosa qilib aytganda, ko'p tillilik o'quvchilarning kognitiv, kommunikativ va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. U nafaqat til o'rganish jarayonini, balki umumiy tafakkur rivojini ham qo'llab-quvvatlaydi. Shu asosda ta'lim tizimida ko'p tillilikni qo'llab-quvvatlash, o'quvchilarga turli tillarda fikr bildirish imkoniyatini yaratish hamda zamonaviy interaktiv metodlardan foydalanish zarur. Bu o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Baker, C. (2011). "Foundations of Bilingual Education and Bilingualism". Multilingual Matters.
2. Cummins, J. (2000). "Language, Power and Pedagogy". Multilingual Matters.
3. Grosjean, F. (2010). "Bilingual: Life and Reality". Harvard University Press.
4. Crystal, D. (2003). "English as a Global Language". Cambridge University Press.
5. García, O. (2009). "Bilingual Education in the 21st Century". Wiley-Blackwell.